

ואשיב על טענותיו.

ואי אימא ליה אישווייה מזיד.

אם אומר לו ולא יקבל דברי, ויהרגני, אז הוא יהיה מזיד בהריגתי, בעוד שעתה הוא בגדר "אומר מותר" להרגני. שסבור הוא שכדין הוא עושה.

ונמצא אני מכשילו להרגני במזיד.

אמר ישעיה שם ואיבלע בתוך עץ ארזא.

אתייה לארזא, הביאו את עץ הארז, ונסרוה.

כי מטא, כאשר הגיע המסור המנסר להדי פומא, לפיהו של ישעיה, ניסר המסור את פיו, ונח נפשיה, נפטר ישעיה.

והטעם שמת בצורה כזאת, הוא משום דאמר [ישעיהו ו] "ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב".

שאמר את גנות ישראל מעצמו, ולא צוה לו הקב"ה לומר זאת, ולא אמר זאת בדרך תוכחה.

ועתה לאחר שהביאה הגמרא את טענותיו של מנשה, ואת זה שאמר ישעיה שיש ליישב את הכתובים, אך מנשה לא יקבל את ההסבר, דנה הגמרא: **מכל מקום, קשו קראי אהדדי!**

ומסבירה הגמרא:

א. זה שאמר ישעיה "ואראה את ה'", בעוד שמשו רבינו אמר "לא יראני האדם וחי", אין בכך קושיה —

כדתניא: כל הנביאים נסתכלו בהקב"ה באספקלריא [כלי הבטה] שאינה מאירה.

ולכן הם חשבו שהם ראו את הקב"ה, אבל למעשה הם לא ראו!

ואילו משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה, ונוכח לדעת שלא ראהו בפניו!

ב. זה שאמר ישעיה "דרשו ה' בהמצאו", בעוד שמה רבינו אמר "אין כה' אלהינו בכל קראנו אליו", אין בכך קושיה —

הא ביחיד, אין הוא נשמע אלא ב"המצאו" של הקב"ה.

הא בצבור, תפלתו נשמעת בכל עת.

ויחיד אימת הטא נשמע ה"המצאו"?

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: **אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים.**

ג. זה שאמר ישעיה לחזקיה "והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה, בעוד שמשו רבינו אמר "את מספר ימיך אמלא" — מחלוקת **תנאי היא!**

דתניא: "את מספר ימיך אמלא".

אלו "שני דורות", השנים שפוסקים לו א-א לאדם בעת הוולדו, שהם פרק הזמן הנקרא "דורו".

זכה — משלימין לו, שיחיה את כל שנותיו שפסקו לו, וזוהי כונת הפסוק בהבטחה "את מספר ימיך אמלא", שיושלמו שנות החיים, ולא יופחתו.

אך אם לא זכה — פוחתין לו מהשנים שקצבו לו.

דברי רבי עקיבא.